

Hørings svar om reviderte retningslinjer for normering av bokmål og nynorsk

Foreninga for radikalt bokmål
2021

Foreninga for radikalt bokmål viser til høringsbrev fra Språkrådet datert 3. juni 2021 om reviderte retningslinjer for normering av nynorsk og bokmål. Retningslinjene fra 2015 er revidert og behandla som styresak i Språkrådet, og de er nå sendt ut for offentlig høring før endelig vedtak. Våre innspill dreier seg i hovedsak om tekstgrunnlaget som normeringa skal bygge på, samt hvilken rolle talemålet skal ha i normeringsarbeidet, og da særlig for bokmål.

Foreninga for radikalt bokmål har den såkalte radikale delen av bokmålsnormalen som sitt interessefelt, og vi arbeider for at de radikale formene i bokmålsrettskrivinga skal ha gode vilkår i tekster på ulike arenaer. Et slikt utgangspunkt fordrer et positivt syn på valgfrihet i rettskrivinga. Derfor er vi enige i konklusjonen i språklovproposisjonen om at det ikke er aktuelt å gjøre gjennomgripende endringer i bokmålsnormen. Det radikale, talemålsnære bokmålet er en veletablert og levende skriftspråkstradisjon. Normeringa må ta hensyn til denne tradisjonen, og kan ikke snevre inn normen på måter som gir det radikale bokmålet systemsvakheter eller på andre måter gjør det vanskeligere å ta i bruk denne delen av rettskrivinga for den som måtte ønske det.

Tekstgrunnlaget normeringa bygger på og talemålets plass i normeringsarbeidet

Når det gjelder tekstgrunnlaget normeringa bygger på, ønsker Foreninga for radikalt bokmål å presisere at det bør bygge på et stort utvalg kilder av forskjellig art. I tillegg til tekster som er en del av store, tradisjonelle korpus bør det legges mer vekt på å få inn tekster fra andre medier og skriftspråklige kilder, særlig fordi det på riksmålssida har vært så utstrakt privat normering på 1900-tallet, noe som har styrt mye av det som har kommet på trykk. Folkelige former / muntlige former / radikale bokmålsformer har på denne måten vært undertrykt og vil derfor være underrepresenterte når former skal telles i store korpus. Her er det også verdt å nevne at flere aviser også opererer med et normeringsfilter for innlegg som kommer på trykk, og ikke kun for det redaksjonelle stoffet (Ims 2007). I så måte har enkelte aviser også ei tydelig normerende rolle overfor enkeltpersoner som ikke er en del av redaksjonen. Kjelaas (2017) viser også åssen enkelte vitenskapelige tidsskrift trekker radikale skriftspråksformer i tvil i vurderinga av akademiske tekster, og at fagfolk som velger å skrive innafor den radikale delen av bokmålsrettskrivinga, i større grad må argumentere for de skriftspråklige valga sine.

Mange tekster som skrives i dag (og som eventuelt havner i korpus som brukes som normeringsgrunnlag), skrives i program med innebygd rettefunksjon, noe som også er påpekt av Ims (2007) i en studie av normeringsprinsipp og normeringspraksis i norske aviser. I flere av programma som brukes i dag (f.eks. Google Dokumenter eller Tansa),

følger rettefunksjonen en smalere norm enn den offisielle, men det er uklart hva som ligger til grunn for utvalget mange av disse programma gjør. Også denne forma for skjult normering kan føre til underrepresentasjon av radikale eller folkelige former i skriftspråskorpus. Som eksempel kan vi nevne at pressemeldinga Foreninga for radikalt bokmål sendte ut under etableringa i 2019, blei normert i mer moderat retning av NTB og derfra spreidd til flere medier.

I tillegg til at normeringsarbeidet bør bygge på et større utvalg av skriftlige tekster, bør talemålsprinsippet være et gjeldende prinsipp for normeringa av bokmål, slik det per i dag er for nynorsk. Talemålet har spilt ei vesentlig rolle for utviklinga av begge skriftspråka de siste hundre åra, og samgangen mellom talespråket og skriftspråket har vært viktig i norsk normeringshistorie. Vi mener at det fortsatt bør være slik. Standardspråket bør ha med utbredte talemålsformer, jf. flertallsprinsippet som innebærer at skriftspråket i stor grad bør bygge på former flertallet bruker i talemålet (Vikør, 2007, s. 177). Internasjonalt trekkes det dessuten fram at støtte i skriftspråkstandarden bidrar til å bevare talemålsformer (Auer 2005). Vi ser ikke noen relevant begrunnelse for hvorfor dette skal være ulikt for de to skriftspråka. Punkt 6.2.3 (s. 48) i høringa nevner riktig nok at «[s]elv om man primært skal ta hensyn til bruk i skriftlige tekster, kan det også være aktuelt å ta hensyn til bruk i muntlig språk». Denne formuleringa sier imidlertid ikke tydelig hvilke kriterier som skal ligge til grunn for at en skal ta hensyn til muntlig språk, og bør erstattes med et mer eksplisitt punkt etter mønster av punkt 7.2.6 om tilsvarende prinsipp for nynorsk.

Referanser

Auer, Peter, 2005: *Europe's sociolinguistic unity: A typology of European dialect/standard constellations. Perspectives on Variation*

Ims, Ingunn I., 2007: "Det er vi som bestemmer åssen folk snakker og skriver." *En undersøkelse av norske avisers språknormative prinsipp og praksis*. Upublisert hovedfagsoppgave. Universitetet i Oslo.

Kjelaas, Irmelin, 2017: *De sier vulgært, jeg sier talemålsnært*. Innlegg i Forskerforum, publisert 19.06.2017. <https://www.forskerforum.no/de-sier-vulgaert-jeg-sier-talemalsnaert/>

Vikør, Lars, 2007: *Språkplanlegging. Prinsipp og praksis*. Oslo: Novus.